

Nini Roll Anker

DET
S. VAGA
KÖNET

Nini Roll Anker

DET
SVAGA
KÖNET

 SAGA
EGMONT

Nini Roll Anker

Det svaga könet

Saga

Det svaga könet

är översatt från norska av Ejnar Smith

Omslagsfoto: Shutterstock

Copyright © 1926, 2018 Nini Roll Anker och SAGA
Egmont, an imprint of Lindhardt og Ringhof A/S
Copenhagen

All rights reserved

ISBN: 9788726074642

1. E-boksutgåva, 2018

Format: EPUB 2.0

Denna bok är skyddad av upphovsrätten. Kopiering för annat än personligt bruk får enbart ske efter överenskommelse med Saga samt med författaren.

Lindhardtogringhof.dk

Saga är ett förlag i Lindhardt og Ringhof, ett förlag inom Egmont-koncernen

Första delen

Första kapitlet

Fru Elise Maiman hade framlevat sin barndom och ungdom i en liten västkuststad.

Ytterst mot världen låg havet. Från kullen bakom staden kunde man se det långt därute som en djupblå strimma, sedan kom fjällväggarna, så kom fjorden, så kom Vikstrand och så kom den stora gamla amtmansgården, skild från gatan av trädgården, men inte mera gömd än att folk bakom fruktträden kunde skymta den långa fönsterraden. När någon utifrån världen, över havet, mellan fjällväggarna och genom fjorden, hittade in till staden, kunde han mitt därinne finna henne, hennes mor och hennes far. Detta var barndomen igenom, Elise Gerhardines tanke om födelseortens topografi.

Av Vikstrands femton hundra människor var hennes far den förnämste kavaljeren och hennes mor den sjukaste damen. Av stadens vita hus var hennes hem det vitaste och största. När hon gick på gatan och höll sin far i handen, tog alla karlar, de mötte, av sig hatten. Om kvällen innan hon somnade, ropade det utanför trädgården: »Hör väktarens rop, klockan är tio slagen, vinden är stilla.» — Väktaren vaktar staden, medan pappa sover, tänkte hon.

Amtmansgården hade en hel rad rum. En svit, sade hennes far. I det sista rummet mot väster bodde mor. Somliga dagar var stadens församlingssystem hos henne, då förblev hennes dörr låst. Andra dagar satt hon med handen över ögonen och ville inte se upp. När hon mådde bra en tid, blev barnets bord och leksaker flyttade in till henne. Allting verkade ljusgrönt i mors rum, ty de gröna

träpersiennerna voro alltid nerfällda. Elise lärde sig att stava och sticka därinne. Sedan satt hon i den djupa fönsterkarmen bakom rullgardinen och läste roliga böcker. Elise slapp att gå i skolan, bara hon sade att hon hade ont i huvudet. Hennes far skrev intyg åt henne. På papperet stod »från amtmannen» tryckt i ena hörnet.

Då hon blev större, berättade mor för henne om hennes fyra syskon, som voro döda. Porträtten hängde över sängen, inom glas och ram, alla påminde om varandra: fyra små barn som lågo med knäppta händer och slutna ögon. Men när mor berättade, kom olikheten fram mellan dem. Mest talade hon om sonen: »Han var det sista skottet på ett gammalt träd», sa hon, »nu går släkten i graven med pappa.» — Elise visste ju, att syskonen voro döda, men när hon skulle säga godnatt till mor, tordes hon inte gå bort till sängen av fruktan att någon kunde nypa henne i benen. »De är alltid hos mig, din bror och dina små systrar», sade mor. Elise inbillade sig att de höllo till under sängen och i vrårna.

Om vårkvällarna, medan fadern drev omkring, fram och tillbaka, från rum till rum, sprang hon före honom och öppnade dörrarna ända in till hörnrummet. Så hängde hon sig fast vid fars arm och följde honom förbi alla de smårutade fönsterna. På tröskeln till mors rum stannade de ofta litet grand, innan de vände. I skuggan satt mor mellan kuddarna i länstolen. »Har du det bra, Louise? Kan jag göra något för dig?» frågade fadern. Men han kunde inte göra något för henne. Och de vandrade vidare, medan han förklarade för flickan varför hon inte fick lov att leka på gatan. »Du är vårt enda barn», sade han. »Du är vår ögonsten. Du måste bevaras.»

Då Elise blev halvvuxen och begärde att få vara med andra ungdomar på skogsfärder och båtturer, ledsagade amtmannen henne till mötesplatsen och ropade sin sista

förmaning efter flocken: »Du har torra strumpor i din väska, Elise — var så vänlig och ta vara på min dotter, min gode Eliassen — laga så att min dotter inte kommer försent hem, Maiman.» Vikstrands pojkar och unga gymnasister ansattes av svärmeri för henne, precis som de hade perioder, då det skulle pluggas eller fuskas i skolan. Hon var bara sjutton år gammal, då sonen till stadens rikaste köpman friade till henne. Hon gav honom korgen. Några veckor efteråt förlovade hon sig med Olav Maiman, tullförvaltare Maimans son, studenten. »Jag kunde suttit i Sandnæs-gården vid bron, kört i charabang och haft sorgfria dagar, men jag vill hellre ha Olav och ingenting ...» brukade hon säga under förlovningstiden, medan hennes stora ögon, som hade så lätt till tårar, svämmade över.

Amtmannen var stött över sin dotters val av fästman. Så länge den gamle levde, behandlade han Olav Maiman som en tillfällig bekantskap, höjde de buskiga ögonbrynen var gång han hälsade på honom, som ville han säga: »Jaså, ni kommer och går alltjämt här i huset?» Det unga paret måste vänta i mer än sex år på bröllopet. Det var inte ovanligt där i staden, att de som vuxit upp tillsammans, gingo länge förlovade. Men det grämde amtmannen, att hans dotter skulle åldras i en förbindelse, som inte betydde större utsikter än högst vad en fattig adjunktslön kan bjuda. Ekonomiskt kunde han inte hjälpa det unga paret, han hade aldrig stått riktigt på bästa fot med sina egna affärer — »Sedan jag blev amtman, har min kredit liksom min bostad blivit mera ståndsmässiga, min käre unge vän, just så står det till», sa han till student Maiman — »har man gjort sig andra förhoppningar så bör man snarast möjligt revidera dem ... »När Elise hade fyllt tjugo år, sände han henne till en ungdomsvän i Stockholm. I hemlighet hoppades han, att hon skulle träffa en man mer värdig att bli August von Holterns svärson. Hon kom hem, alltjämt

med Olav Maimans porträtt i familjemedaljongen på bröstet. Sverige hade varit henne en besvikelse: få visste där vem hennes far var — ingen kände till, att Olav var Vikstrands vackraste student. Och hon slöt sig närmare till sin fästmans föräldrar än förut. I det lilla låga hemmet vid tullbryggan, där gamle Maiman bjöd henne sin egen stol nära eldstaden, satt hon och sydde på sin brudutstyrsel och hörde på sin svärmors långa berättelser om Olavs bröder, som voro i Amerika. Med ens kunde hon bli fuktig i ögonen av förundran över, att det var hon, som satt där och hädanefter skulle räknas dit.

Fru von Holtern upplevde inte de ungas lyckliga förening, men amtmannen höll stort bröllop åt sin dotter. »Det kunde inte varit ståtligare, om Olav varit gardesofficer», brukade fru Elise Maiman säga. Hon var vacker som brud och hon blev fotograferad i sin vita klänning. Porträttet satt under många år i fotografens glaslåda, och hon smålog lyckligt, när folk från Vikstrand talade om att det fanns kvar.

De sju första åren bodde adjunkt Maimans i en liten sjöstad vid Kristianiafjorden. Elise pinades av längtan till Vikstrand. Allt i den nya hemorten jämförde hon med förhållandena i födelsestaden, och ingenting höll måttet ... Hon stirrade in över staketet, där stadens nobless hade sina villor bakom fruktträd och blommor. Det kändes som en orättvisa, att hon med sin lilla flicka och mannen måste bo i en vanlig hyreskasärn vid en sidogata. Hon brukade skjuta barnvagnen ner till ångbåtsbryggan. Där satt hon och såg ut över fjorden med de låga åsarna i öster, drömmande om snöfjällen och öarna där hemma. I den nya omgivningen mindes hon viken, där de ljusa husen lågo som utströdda blomster i en halvrundel med en stor ruska grönt i mitten, fars trädgård. Ingen fabriksrök sotade ner Vikstrand, där fanns inte någon mekanisk verkstad, inte

något sågverk. Inga järnvägståg tjöto skärande ilsket i Vikstrand. De viktigaste näringsgrenarna hemma voro skeppsfarten och så handeln med fisk. Sillen och den illaluktande torsken rensades eller torkades emellertid redan ute på fångstplatserna. Till Vikstrand kommo skeppen för fulla segel. De drogo också till Spanien, och hade med sig druvor tillbaka hem, gröna druvor, gömda under sågspån i bruna lerkrukor .. Det ljud, som hördes starkast i Vikstrand, kom från kyrkklockorna, som ringde med djup klang bakom gluggarna i det vita tornet uppe i backen.

Så länge Elises far levde, hälsade hon på om somrarna hos honom med sin lilla dotter, tre somrar i rad. Så hon latade sig i hängmattan mellan äppleträden i trädgården! Hon spatserade vid de enda riktiga promenadtiderna, mellan ett och två på middagen och mellan sex och åtta om kvällen. Det kändes gott att få andas ut i Vikstrand, att få le och att prata med sina bekanta. I kyrkan satt hon vid sidan av sin far uppe vid koret. Prästen bugade sig för dem när utgångsbönen var läst. Hon gick med sina flickvänner till bondgården, där de alltid brukade äta filbunke om sommaren och till en annan, dit de brukade göra slädturer om vintrarna. När till sist avskedsstunden kom och Flyttare-Lars rodde henne och hennes barn ut till den stora röda bojen, där passagerarbåten lade till, åh, vad hon grät! Aldrig hade hon, som många av de andra, haft lust att draga ut i världen genom »Porten» i fjällen, bort längs ångbåtsleden.

Olav Maiman blev mycket glad, när han fick förflyttning till en skola i Kristiania. I huvudstaden kände han sig hemmastadd sedan studentåren. Där kunde han bliva Elises vägvisare bland allt det märkliga, en storstad bjuder på: samlingar, muséer, teatrar. Där hoppades han kunna få, henne att glömma det förflutna. I Kristiania skulle han för

egen del få tillgång till de källskrifter, han behövde för vetenskapligt arbete. Där kunde deras Veronica komma in i landets bästa flickskola.

Det gick, som han hoppades. I de större, mera ovana förhållandena slöt sig Elise till honom närmare än förut. Här var ingenting, som påminde om Vikstrand. Hon kunde inte finna sig till rätta ensam att börja med. Var i hela världen skulle hon få fatt i god mjölk till barnet? Gick det an att be portvakten dra mangeln? Hon behövde ständigt handledning och förklaringar. Bland hyresgästerna i huset, där de bodde, inträffade också än det ena än det andra. Elise mötte of tast sin man ett stycke uppåt gatan, när han kom från skolan, och så berättade hon ... Olav blev aldrig trött på att se ner i ansiktet med de stora blå ögonen och den bågformiga lilla munnen, där orden pärlade fram. Han kunde inte upphöra att säga: du hustrubarnet mitt.

I två års tid levde de i samma lilla vindsvåning en sorglös tillvaro som ett litet fågelpar i bo. Hösten 1883 flyttade de till en tre-rums lägenhet vid Munkedamsvejen. Ett stycke fram på vintern märkte adjunkt Maiman de första tecknen till den lungsjukdom, som han fjorton månader senare duhade under för.

Han bekämpade det onda med alla de medel, läkaren rådde honom att försöka. Doktorn var en jämnårig vän till honom. Han sökte med all sin energi att dölja sin sjukdom, hostan och tröttheten. Något tvivel om att bli frisk igen, det hade han inte. Plågorna i bröstet berodde bara på en hårdnackad förkylning, som han nog småningom skulle rå på. Det enda som oroade honom var, att Elise skulle ängsla sig i onödan. Ända till de allra sista veckorna han levde, lyckades det honom att för henne bortförklara den verkliga orsaken till hostanfall och utmattning. Det blev inte så svårt, hon var en dålig iakttagare. För övrigt var hon själv rätt klen, och hade ofta små krämpor, som hon botade med

huskurer. Hon gav också Olav piller, som hon hade fått av en väninna från Amerika. »De hjälper för alla sjukdomar, både för bröstet och magen», sade hon. Hennes ögon tindrade av förvissning, när han tog in dem.

Under sitt sista år i Kristiania skrev han på en avhandling om formell logik. (Den blev tryckt genom en av hans kolleger efter hans död och skaffade hans änka ett stipendium.) Han satt ofta vid skrivbordet till långt fram på natten, men mödan tyngde honom inte. Han hade ingen förnimmelse av att detta arbete, som kanske förebådade en vetenskapsmans gärning, också skulle ända densamma. Han var snarast lik en man, som har bråttom att göra undan, vad han just håller på med, för att bli färdig till något följande.

När han kom hem om middagen, uttröttad, ständigt med nya bokpackor från universitetsbiblioteket, kunde Elise klaga över, att han jämt skulle läsa och läsa. Han tog henne då på sitt knä och sökte förklara något om sina planer. Hon lyddes till honom, medan hon tvinnade hans mörka, lockiga hår om pekfingret. »Då får vi väl mera pengar?» frågade hon. »Ja», svarade han, »vi får kanske statsstipendium». »Tänk om du blir pirofessor en gång, Olav.» Och hon frågade, om professorer hade uniform. Hon blev besviken, när han nekade.

Då den stora olyckan inträffade, drabbade den henne oförberedd som ett barn.

Maiman hade fått blodstörtning i skolan. Rektorn körde själv hem honom. Han och droskkusken hjälptes åt att bära honom upp för trapporna.

Han levde bara till följande dag.

Hur skulle Elise kunnat förstå, att hon blivit ensam, fattig och värnlös, hon, som ända från sin födelse, tills hon blev

trettiofyra år gammal, alltid av göda och kärleksfulla händer beskyddats mot livets svårigheter?

Hennes sorg var utan gräns.

Då den döde skulle läggas i kistan, måste de bära henne bort från sängen, där hon klamrade sig fast vid honom under höga jämmerrop. Efter begravningen fick hon sömnmedel. Så snart hon vaknade, log hon, vishade »Olav», och det kunde ibland taga en minut eller så, innan hon kom ihåg. Doktorn kom ut ifrån sängkammaren och vandrade upp och ned genom matsalen utan minne av att gamla fröken Maiman och Veronica sutto därinne.

»Den stackars människan, den stackars, lilla människan», sade han för sig själv om och om igen.

Det var icke förtvivlan över skilsmässan eller över förlusten, som gjorde henne mest ont under de första dygnet. Det hon kände var harm, vanmäktig vrede över att ha tillfogats en grym oförrätt. Hon förebrådde läkaren, diakonnissan, Gud, ja, till och med den döde förebrådde hon det som hade skett. »Ni har dödat honom», sade hon till doktorn. »Ni skulle ha räddat honom, men det gjorde ni inte. Ni kom för sent. — Varför var det ingen, som talade om för mig, att han var sjuk?» ropade hon. »Det är någon, som har velat ta honom ifrån mig ... Varför gick du ut i den kalla blåsten, jag bad dig ju, att du inte skulle göra det, men aldrig är det någon, som vill höra på mig ... Vad har jag gjort, eftersom Gud kunnat vara så hård emot mig?»

Veronica stod innanför dörren till sovrummet och hörde på sin mor. Men det dröjde flera dagar, innan Elise tänkte på barnet. Då syster Klara slutligen kom in med den lilla, satt Elise i sängen sträckte ut armarna och öppnade och slöt otåligt fingrarna, som om flickan inte kommit fort nog fram till henne. Och hon klämde Veronica intill sig, som hon aldrig velat släppa henne mer. »Du får inte gå ifrån mig — du får aldrig gå ifrån mig», vishade hon. »Nej, mamma»,

sade barnet. »Om du ändå inte vore så liten, du som är så liten kan inte hjälpa mig». »Jo», svarade den tolvåriga tösen, och den späda kroppen skalv av vilja.

De första veckorna efter begravningen kommo många besök till den unga änkan. Alla som kände henne, även mera flyktigt bekanta, ville gärna visa henne deltagande. Alldeles främmande människor skrevo brev till henne, och tambursklockan ringde ofta. Elise berättade för alla som kommo, vad hon känt, då de bragte hem den sjuke, då de burit ut den döde, och om hur det var då hon vaknade den där morgonen och ingenting kom ihåg ... Damerna höllo henne i handen, de tryckte henne intill sig och gräto med henne. Hela tiden skälvde hennes innersta av en underlig, halsstarrig förväntan att det onda skulle gå över, när allt blivit sagt ...

Det var bara en av de besökande hon hade svårt att tåla, det var diakonissan, syster Klara. När den svartklädda kvinnan helt stilla öppnade dörren och gick över golvet med ljudlösa steg, blev Elises ansikte ovänligt. Syster Klara kysste Veronica på pannan. Det knastrade litet i hennes stärkta vita mössa. Så snart syster Klara med sin blida röst sade något om att Gud skulle hjälpa fru Maiman, blevo hennes ögon fientliga. »Ja, visst, Gud skall hjälpa», sade hon, som ville hon säga: det är han skyldig mig. En dag blev hon häftig mot diakonissan. »Ni är kall om händerna», sade hon, »ni för ingenting annat med er än kyla och sorg». Efter detta syntes inte syster Klara till vidare.

Så småningom kom våren, och visiterna blevo färre. Somliga dagar hördes ingen människa av. Emellanåt, när Veronica kom hem ifrån skolan, satt hennes mor och grät. »Här har inte varit någon, inte en enda», sade hon, »alla har glömt bort mig».

Nätterna blevo ljusare, och hon sov inte. De hade velat flytta ut mannens tomma säng, men ingen hade fått röra

den. På täcket låg en liten broderad nattpåse, som hon hade sytt. Inne i den låg Olavs skjorta kvar. Medan Veronica klädde sig om morgnarna, såg hon ofta modern ligga med ansiktet gömt mot nattpåsen.

Tanken på »himlen» hade föga sysselsatt Elise under hennes uppväxt och ungdom. Hon hade räknat med Gud, som hon räknat med far och amtmansgården och sedan med sin man. Hade någon på den tiden bett henne tala om, vad hon menade med förhållandet till Gud, hade hon väl närmast svarat: Han beskyddar mig. Hennes föreställningar om Gud hörde ihop med hennes tankar om glädjen, lyckan, eller livet när det förblir ofläckat och sorglöst, just som det borde vara.

Då de första praktiska spörsmålen anmälde sig efter dödsfallet, grät Elise. Hon kände sig kränkt av dem, som plågade henne. Hon gick fram och tillbaka genom de tre små rummen i lägenheten kramande den våta näsduken i händerna, och talade om onda människor. Det var husvärden, uppbörds mannen och så gamla tant Maiman, som rådde henne, att hyra ut ett av rummen och slå sig på att brodera för betalning. Med heta kinder och skälvande läppar berättade hon för Veronica om sina egna hemliga planer! De skulle sälja alla möblerna och flytta över till Veronicas farbröder i Amerika — De kunde packa om natten, och gå ombord tidigt om morgonen, innan tant Maiman fick nys om det. En annan gång skulle de resa till Vikstrand hon kände nog dem i Vikstrand, som ville ta sig an henne och hennes barn ... Men hur skulle hon kunna trivas i ett främmande land? Hur skulle hon kunna leva tusen mil från Olavs grav? Och i Vikstrand, hur skulle hon kunna tåla att se andra gå ut och in i det gamla hemmet, medan hon måste stanna utanför staketet — hon som — hon som ... Gråten fyllde henne, strömmade över hennes kinder, allting dränktes i gråt.

Sedan kom en tid, då hon inte klädde på sig ordentligt om morgnarna utan stannade i sängkammaren. »Jag sitter och grubblar, Veronica, jag sitter och grubblar», sade hon och borrhade händerna in i det ljusa krusiga håret. Efter hand var det som om hon i stillheten lyssnat sig till andras ord om Guds kärlek och nåd. Hon började minnas strofer och psalmer som hon lärt utantill vid konfirmationen ...

Detta kändes snarare som en slags kyla, vilken hon inte kunde utestänga, än som ljus och tröst. Först så småningom vann den tanken insteg hos henne att söka hjälp annorstädes än på jorden. Under den tid, då hon inte vetat av några bekymmer hade Gud varit henne nära. Återvände hon nu till honom, så befriade han henne kanske från sorg på nytt ...

Hon började tala med Veronica och gamla fröken Maiman om syster Klara. »Det är ingen kraft i hennes böner», sade hon, »hon lovade att be för mig, men som ni ser, är det ingen nytta till.» Och hon retade upp sig till vrede. Till sist en dag sade hon: »Jag vill tala med syster Klara, gå och hämta henne Veronica!»

När Veronica kom tillbaka med diakonissan satt Elise Maiman i sin svarta klänning vid fönstret inne i det lilla förmaket. Hon vände på huvudet och betraktade syster Klara som en hon krävde räkenskap av. Men när diakonissan räckte henne handen utan att säga ett ord, brast hon i häftig gråt »Varför hälsar ni inte på hos mig, varför låter ni mig sitta här så ensam?» jämrade hon sig och gömde ansiktet mot syster Klaras kappa.

Följande söndag kom församlingens präst på besök till fru Maiman strax efter gudstjänsten. Syster Klara hade meddelat honom, att adjunkt Maimans änka blivit en sökande själ.

Elise hörde den främmande sparka av sig galoscherna ute i tamburen, och hon bad Veronica hålla henne i handen.

Men kyrkoherden var en man med milt och välrakat ansikte. Då han bugade sig och sade, att han gärna ville hälsa på fru Maiman också av det skälet att hon var dotter till hans gamle vän amtman von Holtern, steg färgen på hennes kinder. Hon satte sig vid sidan av den vackre, vithårige gamle mannen i soffan, berättade om sina föräldrar och om Vikstrand. Hennes stora ögon syntes nästan lyckliga. —

Av prästen och syster Klara blev hon nu införd i den lilla krets av verksamma kristna kvinnor, som är de flesta församlingars kärna. Under ett års tid tog hon ivrigt del i föreningsmöten, basarer och andra sammankomster. Under bibeltimmarna i kyrkans sakristia hade hon sin plats närmast kyrkoherden och församlingen blev snart van att på nattvardsdagarna se den lilla svartklädda kvinnogestalten med änkeslöjan bland de knäböjande vid altarringen. Man mindes ovillkorligen det förgråtna ansiktet, då hon hungrigt lyfte sig mot oblaten i prästens hand.

Församlingens damer började besöka henne hemma vid Munkedamsvejen och berättade om sitt arbete inom kretsen, om sin egen och andras omvändelse, om syndens väsen och utbredning, Med skilda läppar lyssnade hon till historierna om fattigkvarterens nöd och elände, om alla lastens och mörkrets dunkla gärningar. Snart tyckte hon sig skymta djurets märke på alla hon mötte på gatan. Inför varje främmande ansikte tänkte hon: Har han begått den synden eller den? Så fruktansvärda och allmänna voro de synder, hon som troende fick höra talas om, att skuggan länge besudlade allt, vad hon såg. Ett helt liv hade hon levat i ovetenhet, hon hade blivit hustru och mor utan att känna till all ondska. Måste hon inte tacka sin Gud, som för en underbar frälsning? Och hon greps av iver och längtan

att verka och förmana, att väcka andra, medan det ännu var tid. Bland dessa kvinnor, som åtagit sig att rädda fyllbultar, upprätta skökor, kristna hedningar och omvända sjöfolk, tyckte hon, att hon vandrade som i en väldig hop av barmhärtighetssystrar, som buro den sorgbesmittade jorden på sina axlar. Vad kunde *hon* göra, säga och bedja? Var behövdes *hon* mest? Utan ro följde hon alla råd och förslag, tills hon småningom kom med i varje särskild gren av det frivilliga arbete, som skaffar pengar till kristliga och välgörande ändamål. När hon inte var upptagen av föreningsmöten och basarer, följde hon syster Klara till sjuka och gamla, talade för dem med sin höga, rena röst om Jesus, lånade ord från prästen och diakonissan, bad med hårt knäppta händer om Guds förlåtelse och om salighet för alla människor.

Efter få veckor hade hon vant sig vid att taga stora och små händelser som tecken på vår Herres gunst eller vrede. Hon vände sig till himlen med alla sina små bekymmer: hon bad om god nattsömn, om nya skodon, om en duktig passflicka i det lilla hushållet. Och då hon fick underrättelsen, att Maimans bröder i Amerika skulle sända henne visst månadsunderhåll, så länge Veronica var minderårig, knäböjde hon tillsammans med barnet och tachade hänförd Gud för detta stora bevis på hans nåd.

Om kvällen läste hon i Skriften, letade reda på alla kapitel om mirakel och under, satte med fina blyertsstreck märke vid berättelsen om Lazarus, som Jesus uppväckte från de döda. Under tiden vätte hennes tårar bibelbladen.

En dag året efter det, hon hade blivit änka, uppsökte hon prästen vid hans mottagning.

»Det är något jag tänker på beständigt», sade hon. »Min mor miste fyra barn, hon miste dem, medan de var små. Sedan satt hon för det mesta i ett halvmörkt rum, hon sa till

mig: 'Din bror och dina systrar är alltid hos mig'. Tror kyrkoherden hon kunde se dem? Tror ni att mor kunde se sina döda barn?»

Den gamle prästen betraktade sitt församlingsbarn milt och litet begrundande. Så strök han sig ett par gånger om hakan. Hans ansikte hade den där klara, blekröda hyn, som med detta livets goda rikligen försedda människor ofta bibehålla till hög ålder. Det var en dold häftighet i den unga kvinnans spörsmål. Tillsammans med hennes onaturligt tindrande ögon och stora blekhet kom detta honom att minnas vissa väckta, som vållade honom mycket bryderi i församlingen. Han sade därför:

»Något sådant kunde er mor säkerligen icke, kära fru Maiman. Hon var en from kvinna. Skriften bjuder oss att icke frammana andar. Det är ett ont och vantroget släkte, som begär tecken, säger bibeln.»

»Den där söker, skall finna», svarade Elise.

»Det är så, ja, det är så, när man söker med förstånd! Ty liksom vi bildade människor äter och dricker med måtta, min kära lilla fru Maiman, så är det också en god och klok Guds vilja, att vi ska nalkas ... att vi på det hela taget ska dyrka vår försyn med en viss måtta ...» Och han talade länge och vänligt till fru Maiman om Moses och de stora religionstiftarna. De hade inte bara varit Guds män utan också hygieniker och framstående folkledare. Bibeln lämnade ju även vittnesbörd om att Kristus själv önskade, att jämnvikten mellan himlens, jordens och jorderikets intressen skulle upprätthållas.

»Hur skulle det gå med våra stackars levande barn, kära fru Maiman, om vi sysselsatte oss också med de bortgångna? Hur skulle det gå med våra små vänner i Kina, om den lilla flitiga fru Maiman inte längre ville sy dockorna, som inbringar så vackra summor för deras frälsning?»

Elise smålog.

»Jag har inte fått färdig den sista, jag är så trött i ryggen nu om dagarna», sade hon.

»Det är våren, fru Maiman.»

Prästen följde henne ut i tamburen.

Natten efter detta samtal vaknade hon och märkte, att kudden var våt av tårar. Och medan hon blev liggande sömnlös, kände hon det som om något hade övergivet henne. Tomheten växte omkring henne, hon tyckte inte längre, hon mindes så tydligt, allt som hade skett på sista tiden. Ensamheten kom så underligt nära henne, som om den suttit på sängkanten hos henne. Hon började att bedja, hon gled ur bädden och knäböjde på det kalla golvet. Hon hörde sin egen röst stiga och stiga. Som en pelare lyfte sig ljudet av hennes ord ur strupen upp i mörkret ...

...»Hjälp mig, Herre Gud, hjälp mig, jag kan inte härda ut, jag vill vara där Olav är. Vi kunde inte leva utan varandra. Han har det svårt alldeles som jag ... alldeles som jag. Låt mig få se honom bara en enda gång, se honom, så att jag blir viss på, att han lever, och jag skall aldrig be dig om något mera. Låt mig få känna hans hand på min panna en enda gång och jag skall aldrig be dig om något mera. Visa mig, var han är någonstans! Låt mig få se hans ögon, och låt mig få kyssa dina händer, Olav, dina goda, kära händer, Olav ...

Någon grät i mörkret högt och bittert.

»Gråt inte», mumlade Elise. Hon steg upp, återvann självbehärskningen, lutade sig över Veronicas säng och slöt henne i sina armar. »Gråt inte, barnet mitt, jag skall hjälpa dig, hjälpa dig och bevara dig från allt som är ont, det lovar jag! Det är bara de onda drömmarna, de onda andarna, som djävulen sänder för att fresta oss. Vi skall be till Gud båda två — Käre Herre Gud, kom till Veronica och mig. Hjälp oss, så att vi kan finna vägen till din himmel och möta honom! Amen.»

Hon lade sig ner vid sidan av barnet. Med huvudena så tätt intill varandra, att de våta kinderna möttes, somnade de.

Men det hade skett en förändring i Elise Maimans sinne. Då hon nästa dag såg sina trosfränder, föreföll det som om det inte längre varit samma människor. Allt de sade eller gjorde stötte henne för huvudet. Ja, hon kände en ovilja mot de flesta av dem, starkast mot kyrkoherden. Och under den tid, som förflöt, innan hon gled in i en ny religiös sfär, där hon möttes av nya åsikter och nya människor, så råkade hon i alla möjliga små trätor med sina förra trosfränder.

Av dem som hon under årenas lopp blev bekant med, var det bara en, som trots hennes obeständighet och lynnesväxlingar fortfor att komma till henne, så länge hon levde: diakonissan syster Klara.

I stadens kyrkor vid både högmässa och aftonsång, i bönehus, hos frälsningsarmen, hos metodisterna, överallt blev efter hand fru Maimans skepnad välkänd både av församling och predikant. Ansiktet med den litet framskjutande runda pannan och de bleka läpparna höll hon alltid i förväntan lyftat mot predikstolen eller talaren. Tätt intill henne, ofta med huvudet mot sin mors skuldra, emellanåt sovande, satt hennes lilla tös.

När gamla fröken Maiman sade, att det kunde skada barnet att vara med på alla mötena, när hon påstod, att Veronica fick lungorna fyllda med dålig luft, och att hon kom för sent i säng, råkade Elise i gråt. Kunde det skada Veronicas själ, att den följde hennes emot Gud? Kunde hon inte få lov att behålla, det enda, livet hade unnat henne? Att ha hos sig barnet var det enda vederlag hon fått för lidande och smärta. Barnet var hennes sista ägodel.

Så snart hon själv blivit troende, hade det vaknat en brännande önskan hos henne, att Veronica beständigt måtte bli ett Guds barn. Allteftersom hon lärde känna, hur

ond och vanskelig världen var, tilltog denna önskan i styrka, och när hon hade sina dagar av missmod, fann hon icke tröst i annat än tanken, att Veronica skulle bli en tjänarinna i Guds rike. Hon kände det, som om vår Herre skulle komma henne närmare, skulle förbarma sig över henne också, bara Veronicas hjärta aldrig svek honom. Drömmen om barnets framtid skiftade form, lika ofta som hon själv bytte meningsriktning eller predikant. Den gången missionär Skredsrud kom hem från Santalistan och berättade om arbetet bland hedningarna, pratade hon mycket med Veronica om missionen. Hon tänkte, att om det ginge efter hennes sinne, skulle hon villigt följa Veronica till hedningaland och hjälpa henne att lära de små barnen gudsfruktan och rena seder. Senare, då Elise Maiman under flera månader besökte frälsningsarmén och hörde norska och engelska officerare vittna, tänkte hon sig barnets smala ansikte i en sådan där stor bahytt, som arméns kvinnor bära.

När damerna, som kommo för att dricka kaffe eller te hemma vid Munkedamsvejen, frågade fru Maimans lilla söta flicka, vad hon skulle bli, svarade hon, som hennes mor lärt henne:

»Något till Guds ära.»

Det hände att andra mödrar sade.

»Det blir inte svårt, att få Veronica väl försörjd, fru Maiman, hon blir en vacker flicka.»

På sådana ord svarade inte Elise Maiman. Men hennes ansikte blev vitare än förut, och läpparna darrade. Hon kände en fara, större än alla andra, och hon ville värja Veronica mot den, så länge hon levde. Jordisk kärlek var den djupaste orsaken till allt livets elände. Hon talade till Veronica om nöd, olycka och alla förbrytelser, som kommo av att människor sökte varandra i stället för Gud.

»Hur går det den, som sätter sin lit till människor?»
frågade hon. »Mannen kommer och lovar, att han skall vara
när henne beständigt, — men så dör han i alla fall en dag
ifrån henne. Och han lovar från början, att han skall bära
henne på händerna, men en dag är han inte mera i
hemmet, inte i staden, inte i hela världen. Han påstår
kanske, att ingenting ont skall hända henne, för han skall
bevara henne, men plötsligt står hon ensam i det grymma
livet. Han som skulle hjälpa henne är borta. Och den som
älskar någonting på jorden, den skall bara mista det, bara
mista det, lilla barn. Syster Klara har rätt, syster Klara skall
berätta för dig ...»

Andra kapitlet

Det var flickskolans andra läsdag efter ferierna i klassen, som skulle slutas med middelskoleexamen.

Eleverna hade kommit. Det kvittrade som i en fågelbur av röster skärpta av friluftslivet, där skämtades, ropades och skreks. I det stora skolrummet luktade det friskt av grönsåpa och på svarta tavlan vid katedern hade någon skrivit: »välkomna tillbaka i buren, papegojor.»

»Sitt stilla, små flickor!«

Den höga gulmålade dörren med glasrutorna hade glidit upp, klassföreståndarinnan stod på tröskeln, barnflocken slog sig ned vid pulpeterna och tystnade tvärt.

»Ni har fått en ny kamrat, flickor. Varsågod, Fanny Delmar, pulpeten där, längst till vänster, är din. Läraren i tyska kommer om ett ögonblick.»

Dörren öppnades på vid gavel, en lång mörk flicka svängde sig in och vände sig om för att stänga. Det såg ut som hon höll på att tappa balansen. Veronica Maiman, som satt närmast, räckte ut handen, hon trodde att den främmande hade snubblat på tröskeln. Men strax efteråt märkte hela klassen, att den nya eleven var halt. Mellan katedern och den första pulpetraden gick hon fram till sin plats. För var gång som hon trampade på vänstra foten, gjorde överkroppen en häftig knyck.

En ljushårig flicka stötte armbågen mot sin bänkkamrat, bägge två lutade sig framåt och gömde ansiktet. De stora rosetterna i nackarna ristade. Veronicas hjärta började slå häftigt. Långsamt gled blicken bort från de två, som sutto där och skrattade, så fäste den sig på främlingen. Fanny

Delmar ordnade böckerna framför sig på pulpeten, hon hade smultronröda kinder. Hennes värkensklänning var konstig till fasonen och hemmagjord.

Undervisningen begynte. Veronica hörde lärarens välbekanta hesa röst, frågorna och svaren. Hon reste sig, när hennes eget namn blev nämnt och översatte ur den tyska läseboken. Men hennes inre oro växte. Här i skolan hade de en gång givit henne själv ett öknamn. Här hade de en gång skrattat åt en klänning, som sytts om till henne efter mor. Veronica visste, vad den stora, halta flickan med de röda kinderna måste tänka på. Hon böjde sig fram och klämde bröstet mot pulpetlocket, den andras pina värkte där inne.

På rasten blev Fanny Delmar sittande på sin plats, under det att de andra flickorna strömmade ut i korridoren. Hon kände plötsligt någon röra vid sig och vände häftigt på huvudet. Den bleka flickan med det bruna håret, den som hon lagt märke till först av allesammans när hon kom in genom dörren, stod bredvid hennes pulpet.

Med en mörk, mild blick såg hon på henne och sade:

»Jag heter Veronica Maiman, vill du ha en apelsin?»

Fanny reste sig, det knyckte till i ena sidan på henne. Så tog hon gåvan och sade på sjungande västländskt mål:

»Tackar som bjuder, det var mer än snällt ...»

Så gjorde hon rum på bänken vid sin sida för den finlemmade kamraten.

Då Veronica gick den vanliga vägen hem från skolan, Sögaten längs efter bryggorna, Dokvägen förbi Akers verkstad och Stubben, måste hon plötsligt luta huvudet bakåt, glädjen fick liksom bättre utrymme, när hon såg upp mot himlen som välvde sig över sjön och husen. Hon hade fått en god vän. Allt det som spirar emot kärlek, hängivenhet och älskog i ett halvvuxet sinne, darrade i hennes inre, som om hon träffats av en oförmodad

solstråle. Plötsligt tordes hon tänka på, vad hon så länge hade saknat, plötsligt tordes hon längta, plötsligt visste hon, att hon avskydde de där två blonda grosshandlarjäntorna på första bänken. Fanny och jag ... tänkte hon.

På det lilla bordet i tamburen slängde hon remmen med böckerna ifrån sig och störtade in till mor i vardagsrummet.

»Vad är det, barn?» frågade fru Maiman, skrämmd. Annars brukade det knappt höras, när dottern kom hem från skolan. Så stillsam var hon.

»Mamma, det är så fruktansvärt hett», sade Veronica och borrhade huvudet in till sin mors bröst och slog armarna omkring henne. —

När modern var borta och drack te hos andra damer, gick Veronica till gamla fröken Maiman på stiftelsen.

Det fanns en liten trädgård framför det låga tvåvånings stenhuset. Om våren stod det krokus, snödroppar, pärlhyasinter och scilla alldeles innanför grinden, Veronica höll sig med händerna i järnstaketet och såg länge på dem. Blommorna stodo där, tills de vissnade, ingen hade lov att plocka dem heller. Det fanns några stora lönnar i trädgården. Om sommaren sträckte de sitt lövverk som ett tak ut över det höga staketet. Om hösten låg det röda och gula blad på stenplattorna, som ledde fram mot ingången.

I den långa gången en trappa upp, luktade det kaffe. Tanten bodde på nummer femton och var alltid hemma. Hon satt i allmänhet vid fönstret och läste. Framför henne på bordet låg det böcker i små högar, med tidningsurklipp mellan bladen som bokmärken. När Veronica kom, så tittade hon på henne över brillorna, lade igen boken och sade: »Se så där ja, är sådant storfolk ute och går?»

Veronica hade sin egen stol. Den var så djup, att hennes fötter sköto rätt ut, då hon satte sig. Hon brukade sticka,

nystanet hade hon med sig i en liten broderad tobakspung, hon ärvt efter sin far. Den låg i hennes knä, och så satt hon och pratade om, hur mor och hon skulle reda sig med hyran till vintern och om, hur dyra kolen hade blivit. Och när tanten sade: »Hur skulle det gå med den stackars Elise, om hon inte hade dig mitt barn?» då smålog flickungen djupt allvarligt.

Då hon småningom, det var i trettonårsåldern, märkte, att det måtte vara någonting galet med tanten, eftersom mor aldrig gick till henne, blev hon mera stel och förbehållsam under sina eftermiddagsbesök. Hon fortsatte i alla fall att gå till tant Mai. Kexasken, som hon själv fick hämta fram borta under klänningarna i klädskaåpet, lockade. Och när tant Mai gav henne en liten hård klapp på kinden, kände hon samma goda, besynnerliga värme som förr stiga upp inom sig. Men hon funderade på varför mor inte tyckte om tant Mai. Och hon svarade inte längre så villigt som förr, då den gamla ville fråga ut henne. Tant Maiman var inte lik andra. Hon hade en skorrande röst och log utan någon orsak. Hon satt med de tjocka händerna på knäet och blickade rakt ut i luften, när hon inte läste. Hon stickade inte en gång strumpor åt sig själv och i syskrinet, som stod under bordet, fanns det bara en stoppnål och ett grått ullgarnsnystan, ingenting mer. När Veronica frågade: »Varför läser du jämt och ständigt?» svarade hon: »Jag bjuder till att få reda på hur allting hänger ihop, barnet mitt.»

Det där svaret ingav Veronica till slut den tanken, att tant Mai inte var kristen. Hon frågade sin mor, om hon trodde, att tanten skulle komma till himlen. »Med Guds hjälp, Veronica,» svarade modern. Då förstod flickan, att det ändå fanns en smula hopp. Hos tant Maiman satt hon sedan och stirrade framför sig, tills den gamla frågade: »Fattas det mig något, mitt barn?»

Villigt hade Veronica följt moderns föreställningar om ett lyckoland långt bortom jorden. Drömmarna bade blivit klarare, saligheten hade kommit närmare och blivit vissare, sedan allting i en kommande tillvaro helt naturligt och tryggt kunde få omsluta skepnaden av far. Där far var, låg lustgården, där doftade de sällsamma blommorna i en evig sommar, där rörde sig det solskensliv med fåglar, och barn lekande på stora gräsmattor, som hon alltid längtade efter.

Fattigdomen, svårigheterna och penningbekymren pinade henne och modern varenda dag. Att de skulle komma ifrån dem, var lika omöjligt, som att de skulle få återse amtmansgården i Vikstrand. Nu hade de förresten läst i tidningen, att den brunnit ned. Men i det osynliga gudsriket på jorden skulle Veronica göra Herrans vilja liksom bibelns kvinnor. I likhet med dem skulle hon stå i hemligt förbund med änglarna.

Allt mor kunde undvara såldes några månader efter fars död: bokhyllorna, skrivbordet tavlorna av Tidemand och Boll. Av litteratur hade de, utom andaktsböcker och predikosamlingar, inte behållit annat än ett band av Welhavens dikter.

Diktsamlingen och bibeln voro Veronicas enda läsning under de få fristunderna hemma. Båda inverkade på henne precis på samma sätt. Den verkliga meningen förstod hon ofta inte. Hon läste inte långt åt gången heller, ett par strofer och så var det, som om något blått omfamnade henne och insvepte hennes tankar i ett töcken. Skriftens poesi och dikternas evighetslängtan gled ihop. De obundna rytmerna böljade samman med de bundna till musik, ord tände sig som stjärnor, diktens rader lyfte sig med regnbågsglans ... Allena inne i den lilla våningen med fötterna uppdragna under sig, i soffan, satt flickan orörlig med en av de svartpärmade böckerna i skötet, medan dessa

blånande tankar och föreställningar lade sig mellan henne och föremålen i rummet likt skuggan av en sky.

— Og veksternes tause rige
laa drømmende, svøbt i duft;
det var som man saa den stige
i sommerens varme luft.

Men pludselig lød der toner
saa sagte som alfesang;
det klang gennem skovens kroner,
den deilige kilde klang ...

På moderns fråga vad hon satt och tänkte på, när hon försjönk så där i sig själv, så svarade hon ofta: »Jag tänker inte alls.» Men till sist då modern ansatte henne svarade hon: »Kanhända på framtiden.» På sitt sätt var detta sant. När hon blivit äldre, sade hon inte längre till dem, som kommo på besök, att hon skulle bli »något till Guds ära.» Men när mor talade med henne själv eller andra om de planer, hon hyste för sin dotter, då kände Veronica »det blå» nalkas som en lätt svindel.

Ibland frågade mor henne, om hon inte ville be med sig några av sina flickvänner hem. Under det att fadern levde, hade de ett par gånger hållit chokoladkalas för små töser ur Veronicas klass, barn av god familj. De där tillställningarna hade alltid gått av stapeln på Veronicas födelsedag, den fjärde februari. Far hade spelat fiol för barnen, och så hade han visat dem skuggspel mot ett lakan. Ett sådant chokoladkalas kostade ju inte mycket. Och så kunde de leka ordspråkslekar? .. Men Veronica skakade på huvudet, och fru Maiman frågade inte mer. Hon hade varenda dag så mycket, hon måste komma ihåg, möten och basarer. »Påminn mig om det, mitt barn», sade hon och

strök sig över pannan med sina vackra vita händer. Veronica var glad, att modern icke var envis med det där om att bjuda hem någon, hon hade inte några vänner i skolan.

Första året i läroverket hade hon svärmat för de två långa, ljushåriga flickorna. Det var infödda Kristianiaungar, de hade den käcka och högröstade säkerheten i sitt väsen, som ofta fångslar svagare och mera känsliga naturer. Veronica stod dag efter dag på skolgården och stirrade på de två, ständigt leende, flickorna. Deras fina klänningar, de blanka bältena, de höga knäppkängorna och de röda bandrosetterna i flätorna, allt var för henne som en vacker tavla. Då någon av dem talade till henne, skiftade hon färg och stammade av blygsel och glädje. De hörde sig för med henne, vad hennes far varit för något, och då de fingo höra, att han bara varit adjunkt, så satte de näsan i vädret. Fort och lågt tillade Veronica: »Morfar var amtman.» Från den dagen fick hon tillhöra livgardet, som sprang efter karameller och raderade bort bläckplumpar åt de ljushåriga skönhheterna. Hon blev inbjuden till trädgårdsfest hos en av dem och hade bägge två hos sig på sin första födelsedag vid Munkedamsvejen.

Men någon tid efter faderns död hände det, att en av kamraterna kom bort till henne i korridoren utanför skolrummet och frågade: »Är det sant att du har friplats, Maiman?» »Bara halv» svarade Veronica. Den andra vände sig tvärt på klacken, och då de ljushåriga sedan skulle välja kamrater i bollspel, så valde de inte Veronica längre. Strax efteråt fick hon sitt öknamn också. Hon hade fått vanan att säga: »Jag måste hem och hjälpa mor.» Rösten lät vuxen, när hon sa det. En vacker dag ropade en av kamraterna, så att hela klassen hörde det: »God morgon Mormonica!» Alla skrattade och därefter fick hon heta Mormonica.